

A SZOCIÁLIS PÁRBESZÉD

Az európai szociális modell alapvető alkotóeleme a szociális párbeszéd, amelyet a szerződésben az amszterdami reformmal ismertek el teljes egészében. A szociális partnerek (a vezetőség és a munkavállalók képviselői) ennél fogva aktívan részt vesznek az európai szociálpolitika kialakításában.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 151–156. cikke.

CÉLKITŰZÉSEK

Az EUMSZ 151. cikke értelmében a vezetők és a munkavállalók közötti párbeszéd előmozdítása az Európai Unió és a tagállamok közös célkitűzései közé tartozik. A szociális párbeszéd célja, hogy a szociális partnerek döntéshozatali és végrehajtási folyamatokba történő bevonása révén javítsa az európai kormányzást.

EREDMÉNYEK

A. Kétoldalú szociális párbeszéd

A Római Szerződés eredeti megfogalmazása értelmében szociális téren a Bizottság egyik feladata volt elősegíteni a tagállamok közötti szoros együttműködést az egyesülési jog, valamint a munkaadók és a munkavállalók közötti kollektív tárgyalások tekintetében. E rendelkezés végrehajtására mindazonáltal csak évekkel később került sor.

A Bizottság elnöke, Jacques Delors kezdeményezésére 1985-ben elindított, a szociális párbeszédrel kapcsolatos Val Duchesse-i folyamat célja az Európai Szakszervezetek Szövetsége (ESZSZ), az Európai Gyáriparosok és Munkáltatók Szervezeteinek Szövetsége (UNICE) és az Állami és Közszolgáltatási Vállalatok Európai Központja (CEEP) által képviselt szociális partnereknek a belső piaci folyamatokba történő bevonása volt. Az e szociális partnerek részvételével megrendezett találkozók eredményeként számos közös nyilatkozatot adtak ki a foglalkoztatásról, az oktatásról és a képzésről, valamint egyéb szociális kérdésekről.

Az európai szintű kétoldalú szociális párbeszéd legfontosabb fórumaként 1992-ben létrejött a Szociális Párbeszéd Bizottság, amely általában évente 3 vagy 4 alkalommal ülésezik, és az európai titkárságok, illetve a nemzeti szervezetek részéről 64 tagból áll (32 a munkaadók, 32 a munkavállalók képviselőjében). Időközben az Egységes Európai Okmány jogalapot teremtett a „közösségi szintű szociális párbeszéd” fejlesztésére. 1991 októberében az UNICE, az ESZSZ és a CEEP közös megállapodást fogadott el, amelyben kötelező konzultációt szorgalmaztak a szociális partnerekkel a szociális ügyekkel kapcsolatos jogszabályok előkészítése terén, valamint arra vonatkozóan, hogy a szociális partnereknek lehetőségük legyen közösségi szintű keretmegállapodások megtárgyalására. Ezt a felhívást a Maastrichti Szerződéshez csatolt szociálpolitikai megállapodás ismerte el, amelyet az Egyesült Királyság kivételével valamennyi

tagállam aláírt. A szociális partnereknek ezáltal nemzeti szinten lehetőségük nyílt arra, hogy kollektív megállapodás útján hajtsanak végre irányelveket.

Az Amszterdami Szerződés hatálybalépését követően a szociálpolitikai megállapodásnak az EK-Szerződésbe történő beépítése révén végre lehetővé vált egy egységes keret alkalmazása az Unióban megvalósuló szociális párbeszéd tekintetében. E folyamat első ágazatközi eredménye a szülői szabadságra (1995), a részmunkaidőre (1997) és a határozott ideig tartó munkavégzésre (1999) vonatkozó keretmegállapodások elfogadása volt, amelyek végrehajtására a következő tanácsi irányelvek révén került sor.

Unió szinten – az EUMSZ 154. cikke értelmében – a Bizottságnak konzultálnia kell a szociális partnerekkel, mielőtt bármilyen fellépést tenne a szociálpolitika terén. A szociális partnerek ezt követően dönthetnek úgy, hogy a konzultáció tárgyában megállapodást kötnek egymás között, és leállítják a Bizottság kezdeményezését. A tárgyalási folyamat akár kilenc hónapig is tarthat, és a szociális partnerek számára a következő lehetőségek állnak rendelkezésre:

- megállapodást köthetnek, és közösen felkérhetik a Bizottságot egy arra irányuló javaslat előterjesztésére, hogy a Tanács fogadjon el egy határozatot a végrehajtásra vonatkozóan; vagy
- miután egymás között megállapodást kötöttek, azt vagy saját külön eljárásaiknak és gyakorlataiknak, illetve a tagállamok eljárásainak és gyakorlatainak megfelelően hajthatják végre („önkéntes” vagy a későbbiekben „autonóm” megállapodások); vagy
- előfordulhat, hogy nem jutnak megállapodásra, és ebben az esetben a Bizottság folytatja az érintett javaslattal kapcsolatos munkát.

A szociális partnerek között folytatott, a munkaerő-kölcsönzéssel kapcsolatos keretmegállapodásról szóló tárgyalások 2001 májusában sikertelenül végződtek. Következésképpen 2002 márciusában a Bizottság irányelvre irányuló javaslatot fogadott el a szociális partnerek között kialakult konszenzus alapján. A javaslat 2002. novemberi módosítását követően a folyamat betetőzéseként elfogadták a 2008/104/EK irányelvet. Hasonlóképpen, miután a szociális partnerek nem mutattak hajlandóságot, hogy tárgyalásokba bocsátkozzanak, a Bizottság 2004-ben javaslatot terjesztett elő a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló 2003/88/EK irányelv felülvizsgálatára vonatkozóan, olyan közelmúltbeli fejleményekre is kitérve, mint az ügyleti munka és a rugalmas heti munkaidő. A Parlament, a Bizottság és a Tanács ezt követően nem tudott megegyezni a kérdésben, az európai szociális partnerek pedig egy egy éven át tartó tárgyalási folyamat során próbáltak megállapodásra jutni, ami 2012 decemberében szintén kudarcba fulladt, mivel az ügyleti idő munkaidőként való kezelésének kérdésében jelentősek voltak a nézeteltérések. A Bizottság 2013-ban újraindította a felülvizsgálatra és a hatásvizsgálatra irányuló folyamatot, és 2015-ben széles körű nyilvános konzultációt folytatott, valamint az irányelvben előírtaknak megfelelően végrehajtási jelentést készített. E lépések előreláthatólag segítik majd a felülvizsgálat eredményének meghatározását. A Bizottság 2017-es munkaprogramja immár tartalmaz egy nem jogalkotási kezdeményezést a munkaidőről szóló irányelv végrehajtásáról. A szociális jogok európai pillérééről szóló, 2017. január 19-i állásfoglalásában^[1] a Parlament felszólított az európai társadalmi normák, többek között a munkaidőre vonatkozó rendelkezések frissítésére.

A konkrét szervek létrehozására irányuló bizottsági határozatot (az 1998. május 20-i 98/500/EK bizottsági határozat) követően 1998-tól az ágazati szociális párbeszéd szintén jelentős mértékben fejlődött. A főbb gazdasági területeken számos bizottság jött létre, amelyek jelentős eredményeket értek el. Az ágazati szociális párbeszéd eredményeképpen három

[1]Elfogadott szövegek, P8_TA(2017)0010.

európai szintű megállapodás jött létre: a tengerészek munkaidejének szervezéséről (1998), a légi közlekedésben dolgozók munkaidejének szervezéséről (2000), valamint a vasúti szektorban a határokon átnyúló interoperábilis szolgáltatásokat ellátó utazó munkavállalók alkalmazási feltételeinek egyes szempontjairól szóló megállapodás (2005). E megállapodásokat tanácsi határozat hajtotta végre. A 2006 áprilisában aláírt „Megállapodás a dolgozók egészségvédelméről a kristályos szilícium-dioxid és a kristályos szilícium-dioxid tartalmú termékek megfelelő kezelésére és használatára vonatkozó előírások alapján” című dokumentum volt az első ágazatközi megállapodás, amely az európai szociális partnerek tárgyalásainak eredményeképpen jött létre. A Tanács 2014-ben irányelvet fogadott el, melynek révén ágazati megállapodást hajtott végre a munkaidő-szervezés egyes szempontjainak a belvízi hajózási ágazaton belüli 2012 utáni szabályozásáról.

A fodrászati ágazat szociális partnerei 2012 áprilisában megállapodást kötöttek, melyben egyértelmű iránymutatást fogalmaztak meg arra vonatkozóan, hogy a fodrászok teljes karrierjük során egészséges és biztonságos körülmények között dolgozhassanak, és tanácsi végrehajtási határozatot kérelmeztek. Mivel egyes tagállamok ellenezték a megállapodás bizonyos részeit, a tanácsi határozat révén történő végrehajtás meghiúsult. Helyette 2016 júniusában a fodrászati ágazat szociális partnerei új európai keretmegállapodást írtak alá a munkahelyi egészség és biztonság védelméről, melyben kérelmezték a tanácsi határozat révén történő végrehajtást. A szabályozás javítására vonatkozó programmal összhangban a Bizottság a végrehajtási határozatra irányuló javaslat Tanácsnak történő benyújtását megelőzően arányos hatásvizsgálatot hajt végre, melyben különös figyelmet szentel az aláíró felek reprezentativitásának, a megállapodásnak az uniós jogi kereten belüli jogszerűségére, valamint a szubszidiaritás és az arányosság elvének tiszteletben tartására. 2016. november 21-én Juncker elnöknek írt nyílt levelükben az érintett szociális partnerek kifogásolják a hatásvizsgálati eljárás annak igazolására történő felhasználását, hogy a megállapodást ne nyújtsák be a Tanácsnak végrehajtási határozata meghozatala céljából, és kérik, hogy teljes körűen tájékoztassák őket a hatásvizsgálati eljárás különböző szakaszairól és a Bizottság által a határozat meghozatala során alkalmazandó kritériumokról.

A távmunkáról szóló, 2002 májusában megkötött megállapodás volt az első, amelyet a szociális partnerekre és a tagállamokra jellemző eljárásokkal és gyakorlatokkal összhangban hajtottak végre. A szociális partnerek 2004-ben „autonóm megállapodásokat” is kötöttek a munkahelyi stresszről és a határokon átnyúló interoperábilis szolgáltatásokat ellátó vezetők európai engedélyéről, valamint 2007 áprilisában a munkahelyi zaklatásról és erőszakról, majd 2010 márciusában a befogadó munkaerőpiacokról.

Az Amszterdami Szerződés által bevezetett változásokat követően a konzultációs folyamat még fontosabbá vált, mivel az kiterjed az EUMSZ 151. cikkének hatálya alá tartozó valamennyi területre.

A Lisszaboni Szerződés hatálybalépésével új cikket illesztettek be (az EUMSZ 152. cikke), amely megállapítja, hogy „az Unió az egyes nemzeti rendszerek különbözőségeinek figyelembevételével elismeri és támogatja a szociális partnerek uniós szintű szerepvállalását; önállóságuk tiszteletben tartása mellett elősegíti a szociális partnerek közötti párbeszédet”. Az EUMSZ 153. cikke értelmében a szociális partnereket bármely tagállam megbízhatja majd európai szinten aláírt kollektív megállapodások megerősítéséről elfogadott tanácsi határozatok végrehajtásával.

A gazdasági és pénzügyi válság kirobbanását követően azonban a szociális párbeszéd egyre jobban megsínylette a válságintézkedések végrehajtását, ugyanis a decentralizáció, a kollektív szerződés hatálya alá tartozók arányának csökkenése, valamint a bérpolitikába történő állami

beavatkozás miatt meggyengült. A fentiek alapján, valamint figyelemmel arra, hogy a válság leküzdésében azok a tagállamok voltak a legsikeresebbek, amelyekben a szociális partnerség a legerősebb, az új Bizottság 2014 novemberében arra vállalkozott, hogy az európai szociális piacgazdaság működésének előfeltételeként – különösen az új gazdaságirányítási rendszerben – újraindítja és megerősíti a szociális partnerekkel folytatott párbeszédet. 2016 júniusában Dombrowskis alelnök és Thyssen biztos közös nyilatkozatot írt alá a szociális párbeszéd megújításáról, megállapodva a szociális partnerekkel abban, hogy fokozottabban bevonják őket az európai szemeszterbe és általában az uniós szakpolitikai döntéshozatalba és jogalkotásba, valamint hangsúlyozva a kapacitásbővítés fontosságát. A nyilatkozat kiemeli, hogy az európai szociális párbeszéd az uniós foglalkoztatási és szociális politikák kidolgozásának jelentős alkotórészeként alapvető szerepet tölt be. A 2016-os nyilvános konzultációt követően a Bizottság 2017 áprilisában közzétette a szociális jogok európai pillérét, amely többek között elismeri a szociális partnerek arra irányuló jogát, hogy részt vegyenek a foglalkoztatási és szociális politikák kialakításában és végrehajtásában, valamint támogatja határozottabb bevonásukat a politikai döntéshozatalba és a jogalkotásba, figyelembe véve egyben a nemzeti rendszerek sokféleségét.

B. Háromoldalú szociális párbeszéd

Már az európai integráció kezdetétől fogva fontosnak tartották, hogy a közösségi jogszabályok kidolgozásába bevonják az érdekelt gazdasági és társadalmi feleket. Erre az ESZAK Tanácsadó Bizottsága és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság szolgál tanúbizonysággal. Az 1960-as évek óta számos tanácsadó bizottság működött, amelyek szerepe az volt, hogy támogatást nyújtsanak a Bizottságnak az egyes politikák kialakításában. Általában véve e bizottságok – mint például a migráns munkavállalók szociális biztonságával foglalkozó tanácsadó bizottság – a nemzeti munkáltatói szervezetek és szakszervezetek, valamint a tagállamok képviselőiből tevődnek össze. 1970-től kezdődően európai szinten a háromoldalú szociális párbeszéd legfontosabb fóruma a Foglalkoztatási Állandó Bizottság volt, amely magában foglalta a szociális partnerek 20 képviselőjét, a szakszervezetek és a munkáltatói szervezetek között egyenlő arányban megosztva. 1999. évi reformját követően a bizottságot teljes körűen beépítették az összehangolt európai foglalkoztatási stratégiába. A szociális partnereknek a 2001 decemberében, Laekenben rendezett csúcstalálkozóhoz nyújtott együttes hozzájárulása alapján a Tanács 2003 márciusában elindította a növekedési és foglalkoztatási háromoldalú szociális csúcstalálkozót (2003/174/EK tanácsi határozat), amely a Foglalkoztatási Bizottság helyébe lépett. A háromoldalú szociális csúcstalálkozó – a Tanács, a Bizottság és a szociális partnerek közötti, gazdasági, társadalmi és foglalkoztatási kérdésekkel foglalkozó konzultációt előmozdítva – legalább évente egyszer ülésezik, és az ülések egyikére az Európai Tanács tavaszi ülése előtt kell sort keríteni.

Az 1997 óta alakulóban lévő folyamatnak hivatalos keretet adó csúcstalálkozó résztvevőit az EU Tanácsának soros elnöksége, a két soron következő elnökség, valamint a Bizottság és a szociális partnerek alkotják. A három tanácsi elnökséget általában az állam- vagy kormányfők, valamint a foglalkoztatási és szociális ügyekért felelős miniszterek képviselik; a Bizottság szintén két képviselővel rendelkezik, akik rendszerint az elnök és a foglalkoztatási és szociális ügyekért felelős biztos. A szociális partnereket két azonos nagyságú küldöttség képviseli, amely a munkavállalók és munkáltatók 10-10 képviselőjéből áll, különös figyelmet fordítva annak szükségességére, hogy biztosított legyen a nők és a férfiak kiegyensúlyozott részvétele. A küldöttségek az egyes ipari ágazatokat átfogó európai szervezetek képviselőiből állnak, akik az általános érdekeket, vagy az ellenőrzési és irányítási személyzet, valamint a kis- és középvállalkozások egyedi érdekeit képviselik európai szinten. A munkavállalói küldöttség technikai koordinációját az Európai Szakszervezetek Szövetsége (ESZSZ), a munkáltatói

küldöttségét pedig az Európai Gyáriparosok és Munkáltatók Szervezeteinek Szövetsége (UNICE) látja el. A Lisszaboni Szerződés ratifikálását követően a növekedési és foglalkoztatási háromoldalú szociális csúcstalálkozó szerepét immár az EUMSZ 152. cikke ismeri el.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A Parlament úgy véli, hogy a szociális párbeszéd a tagállamok hagyományainak egyik nélkülözhetetlen eleme, és nagyobb szerepet kíván biztosítani az európai szintű háromoldalú megbeszélések számára. Foglalkoztatási és Szociális Bizottsága uniós szinten gyakran felhívást intézett a szociális partnerekhez, hogy ismertessék nézeteiket, mielőtt jelentés vagy vélemény készül bármely fontos kérdésről. Az Európai Parlament emellett több ízben emlékeztette a Bizottságot arra, hogy olyan összefüggő, európai szintű iparpolitikára van szükség, amelyben a szociális partnerek játsszák a központi szerepet. A Lisszaboni Szerződés egyértelműen rendelkezik a Parlament arra irányuló jogáról, hogy tájékoztatást kapjon az uniós szinten megkötött kollektív megállapodások végrehajtásáról (az EUMSZ 155. cikke), valamint a tagállamok közötti együttműködés ösztönzésére irányuló bizottsági kezdeményezésekről (az EUMSZ 156. cikke), beleértve az egyesülési jog, valamint a munkaadók és munkavállalók közötti kollektív tárgyalások területét is.

A gazdasági válság közepette a Parlament ismételten hangsúlyozta, hogy a szociális párbeszéd elengedhetetlen az Európa 2020 stratégia ([2009/2220\(INI\)](#)) foglalkoztatási célkitűzéseinek teljesítéséhez. 2012 januárjában hangsúlyozta, hogy azzal, hogy az éves növekedési jelentés ajánlásai a költségvetési konszolidációra összpontosítanak, nemcsak a munkahelyteremtést és a szociális jólétet akadályozzák, hanem magát a szociális párbeszédet is. Az európai szemeszter 2017-es ciklusáról szóló állásfoglalásában^[2] ezenkívül a Parlament ismételten hangsúlyozta a szociális párbeszéd jelentőségét, és szorgalmazta a szociális partnerek szerepének megerősítését az új gazdaságirányítási folyamatban. Uniós szintű részvételük 2014 óta bizonyos mértékben növekedett, nemzeti szinten pedig a helyzet továbbra is eltérő képet mutat, és a szociális partnerek úgy vélik, részvételük mindkét szinten inkább informatív, nem pedig valóban konzultatív jellegű. A válság által leginkább érintett országok gazdasági kiigazító programjai tekintetében a Parlament a trojka (az Európai Központi Bank, a Bizottság és a Nemzetközi Valutaalap) euróövezet programszágaival kapcsolatos szerepének és műveleteinek foglalkoztatási és szociális vetületeiről szóló, 2014. március 13-i állásfoglalásában hangsúlyozta, hogy a szociális partnerekkel nemzeti szinten konzultálni kellett volna, vagy be kellett volna őket vonni a programok kezdeti kialakításába.

A Parlament a szociális jogok európai pilléréről szóló, 2017. január 19-i állásfoglalásában^[3] ismét hangsúlyozta álláspontját, és felszólította a Bizottságot, hogy fokozza a társadalmi párbeszéd erősítése és tiszteletben tartása érdekében nyújtott konkrét támogatást valamennyi szinten és ágazatban.

[Marion Schmid-Drüner](#)
06/2017

[2]Elfogadott szövegek, [P8_TA\(2017\)0039](#).

[3]Elfogadott szövegek, [P8_TA\(2017\)0010](#).